

ÚKOLY PLNĚNÉ AČR V UPLYNULÉM OBDOBÍ V SOUVISLOSTI SE ZAPOJENÍM ČR DO EVROPSKÉ BEZPEČNOSTNÍ A OBRANNÉ POLITIKY

Generálmajor Ing. Rostislav MAZUREK

ZNGŠ – ředitel sekce plánování sil MO

1. Úvod

Cílem kolokvia „Vstup ČR do EU a jeho dopady na AČR“ je prodiskutovat s vybranými hlavními funkcionáři rezortu MO možné dopady vstupu ČR do EU na AČR (v širším kontextu na rezort MO), ujasnit si úkoly popřípadě způsoby jejich plnění v dalším procesu integrace AČR do bezpečnostních a obranných struktur EU.

Program kolokvia řeší problematiku základních vojensko-politických cílů ve vztahu k EU a možnosti vojenské spolupráce v rámci integrované Evropy. Je koncipován od obecného ke konkrétnímu a měl by vyústit v soubor podnětů k dalšímu řešení, především v oblasti nastavení spolupráce a vzájemných vazeb v rezortu i mimo rezort MO ve vztahu k EU, ujasnění místa a úlohy zástupců ČR ve strukturách EU (politické i vojenské zastoupení a jejich vzájemná spolupráce), způsobu jejich řízení, sjednocení postupů apod. V širším pohledu vstup ČR do EU bude mít dopady na AČR v právní, finanční, personální a dalších oblastech. To je důvod proč se kolokvia účastní funkcionáři reprezentující široké spektrum působností.

2. Obecné vojensko-politické souvislosti

Vyřešení problematiky Berlína¹ a uzavření stálé bezpečnostní dohody umožnilo **realizaci první vojenské operace EU CONCORDIA** (s využitím kapacit NATO) – **převzetí operace NATO Allied Harmony v Makedonii (FYROM)**, jejíž mandát skončil v únoru 2003. **EU také začala uvažovat o převzetí vojenské mise v Bosně a Hercegovině (BaH).**

V souvislosti se začleňováním ČR do struktur 2. pilíře EU (Společná zahraniční a bezpečnostní politika – SZBP) se zástupci MO aktivně podílí na činnosti relevantních orgánů EU (ČR získala statut pozorovatele v EU od podpisu smlouvy o přistoupení v dubnu 2003). Řádným členem EU se ČR stane 1. května 2004. ČR podporuje rozvoj

ESDP (Evropská bezpečnostní a obranná politika), která je součástí CFSP (Společná zahraniční a bezpečnostní politika). ESDP má umožnit vytvoření schopností a nástrojů krizového řízení EU, a to jak civilních, tak i vojenských.²

Jedním z hlavních předpokladů úspěšné realizace rozvoje operačních schopností je úzká součinnost s NATO, která řeší úkoly vyplývající ze závazků summitu v Praze (*Prague Capability Commitment – PCC*). K tomuto účelu byl vytvořen společný orgán (NATO–EU Capability Group), jehož hlavním úkolem je zabránit neefektivnímu zdvojování úsilí a prostředků vynakládaných na realizaci jednotlivých cílů. V tomto orgánu bylo v roce 2003 určeno 5 oblastí vzájemné spolupráce NATO a EU. ČR se také zasazuje o to, aby o vedení případné operace na podporu míru, bezpečnosti a stability, bylo rozhodnuto na základě mechanismu konzultací, dohodnutého mezi NATO a EU. ČR podporuje všechny vhodné formy posílení vzájemné spolupráce NATO a EU, které zahrnují transparentní a otevřenou diskusi o bezpečnostních otázkách.

Začleňování ČR do EU se také odrazilo v nové **Bezpečnostní strategii ČR** (prosinec 2003). Mezi strategické zájmy ČR je mimo jiné zařazeno uchování pevné transatlantické vazby v rámci NATO a budování strategického partnerství mezi NATO a EU (v duchu Berlína+) a dále i komplementární rozvíjení obranných schopností NATO a EU.

Při budování vojenské struktury EU je nutné si uvědomit, že na rozdíl od NATO, unie nemá kromě EUMS (vojenský štáb EU) žádná další vojenská velitelství. Operačním velitelem se na základě dohody s NATO stal zástupce vrchního velitele pro NATO v Evropě (DSACEUR), který je nejvyšším Evropanem ve vojenské hierarchii NATO. Rovněž na základě dohody EU má přístup k plánovacím kapacitám NATO v SHAPE.

Další vojenští funkcionáři a prvky velení EU jsou a s velkou pravděpodobností i nadále budou vytvářeny na principu vedoucí země (leading nation). Ta nabídne jádro uskupení pro případnou operaci, včetně příslušného operačního a taktických vojenských velitelství hlavních sil a velitele. Další účastnické státy mají možnost podle svého rozhodnutí doplnit uskupení svými jednotkami a doplnit i štáby a velitelství.

Spolupráce NATO–EU měla převážně vojensko-politický rozměr. Z konkrétních akcí, které budou připomenuty, bylo ve vojenské spolupráci s EU vykonáno relativně málo. Tento stav ale odpovídá úrovni procesu politického sbližování atlantických a evropských postojů i struktur. V tomto kontextu jakékoliv aktivity v rámci NATO mají své důsledky a vazby i na posilování vojenských schopností EU. V dalším bude věnována pozornost aktivitám bezprostředně spojeným s ESDP.

3. Konkrétní aktivity rezortu MO v rámci ESDP

MO ČR se **zapojilo do činnosti relevantních orgánů EU**, zejména Vojenského výboru EU a Politicko-vojenské skupiny. Vedle působení vojenských poradců (v počtu tří) a obranného poradce (jeden) v orgánech EU v Bruselu se jednání podle potřeby účastnili i experti a vedoucí pracovníci z ústředí (mj. ministr obrany se 2× zúčastnil jednání Rady EU a 1× spolu s NGŠ AČR neformálního jednání ministrů obrany EU, NGŠ AČR se zúčastnil dvou jednání Vojenského výboru EU na úrovni NGŠ). Zástupci ČR se zúčastnili na jednáních o vytvoření evropské „Agentury pro rozvoj vojenských schopností výzkumu, akvizice a vyzbrojování“ (EDA). ČR pokud možno podporovala co nejužší spolupráci EU a NATO ve vojenské oblasti.

ČR se účastnila první **vojenské operace EU CONCORDIA**, která se uskutečnila ve FYROM (31. 3. 2003—15. 12. 2003).

Nejvýznamnější akcí v oblasti mezinárodních konzultací a přípravy štábů, na které se ČR podílela, byla účast na přípravě a průběhu cvičení krizového řízení EU CME/CMX 03 (proběhlo v listopadu 2003).

ČR v březnu a listopadu 2003 aktualizovala svůj **příspěvek do sil vyčleněných pro případnou účast v operaci EU**. Tento příspěvek vychází ze sil a prostředků vyčleněných pro operace NATO. Limity pro sestavení kontingentu stanovuje Vojenská strategie ČR. Složení, velikost a doba působení kontingentu budou uzpůsobeny podle aktuálních operačních požadavků a ekonomických možností státu. Konkrétní nasazení sil a prostředků v operaci EU podléhá národnímu rozhodnutí.

ČR se dále aktivně zapojila do vytváření vojenských schopností EU prostřednictvím **Akčního plánu k evropským schopnostem (ECAP)**. Z 15 aktivovaných projektových skupin se ČR účastní ve 4 skupinách. Toto zapojení odráží jak specializaci AČR, tak i účast v obdobných aktivitách NATO v rámci PCC. Činnost uvedených projektových skupin koordinuje za SD ČR při NATO a EU skupina, která je vyčleněna pro práci ve vojenských strukturách EU. V ČR je řízením a rozvojem uvedených oblastí za rezort obrany pověřena Sekce obranné politiky a strategie MO. Na koordinaci dalších úkolů se podílejí zejména SPS MO a ÚřZAKO.

Podrobnější údaje o činnosti v projektových skupinách jsou uvedeny v tabulce a následujícím textu.

Projektová skupina	Leading Nation	Odpovědnost v rezortu MO
NBC Protection	Itálie	OS GŠ
Special Operations Forces	Portugalsko	VZ
Strategic Air Lift	Německo	SOPS MO
Medical Capabilities	Holandsko	VZdrSI

4. Participace jednotlivých složek a součástí rezortu MO na aktivitách spojených s ESDP

4.1 V projektových skupinách

Operační sekce (OS GŠ)

OPZHN

Příslušníci oddělení specializovaných sil OS GŠ (chemického vojska) se od poloviny roku 2003 účastní jako pozorovatelé jednání pracovní komise „NBC Defence Project Group EU“. Pracovní skupina se zabývá koordinací výstavby sil a prostředků systému OPZHN a sladěním jednotlivých úkolů v rámci EU. Po vstupu ČR do EU se příslušníci chemického vojska AČR zapojí do práce komise jako její řádní členové.

Vojenská zdravotnická služba (VZdrSl)

Zdravotnické schopnosti

ČR v současné době nabízí zdravotnickou pomoc podobnou té, která působila v Afghánistánu a Iráku. Podle Konceptí výstavby profesionální AČR a mobilizace OS ČR přepracované na změněný zdrojový rámec, nabízí polní nemocnici do 150 osob, 2 chirurgické týmy, maximálně 50 lůžek a schopnost provádět 10 velkých výkonů denně.

V EU je nedostatek zdravotnických etap (zdravotních jednotek kolektivní ochrany), které umožňují ošetření jednotek po zásahu ZHN (v kontaminovaném prostoru), práci personálu bez prostředků individuální ochrany, hospitalizaci, zákroky a evakuaci. Možným řešením je doplnění zdravotnických etap role 2 tak, aby splňovaly požadavky a kritéria zdravotnických etap role 3, popř. je nahradit zdravotnickými etapami role 2+.

Vojenské zpravodajství (VZ)

Síly pro speciální operace

Závažný nedostatek v této oblasti neexistuje, protože příspěvky členských zemí jsou dostatečné. Příspěvek ČR (rota specializovaných sil) je akceptován. **Problémovými oblastmi**, které mají být podrobněji rozpracovány, jsou **doktrína, interoperabilita a udržitelnost jednotek**. V oblasti doktrín, standardů a postupů bude pozornost věnována přijetí standardů NATO ke zvýšení interoperability. Důraz je rovněž kladen na **výměnu zkušeností a informací** o vývoji prostředků a zařízení, které proběhnou v rámci výročních konferencí. Jejich pořádání bude dobrovolné, zatím byly učiněny nabídky na konference v roce 2003 a 2004. V neposlední řadě bude snahou posílit výměnné návštěvy a spolupráci mezi jednotlivými jednotkami speciálních sil, především v rámci **společných cvičení**.

Sekce obranné politiky a strategie MO (SOPS MO)

Strategická vzdušná přeprava

Plánování a koordinace jsou klíčem k včasnému zajištění strategické vzdušné přepravy. Centralizovaná koordinace by se měla soustředit na lepší využití stávajících pro-

středků, použití letounů v závislosti na nákladu, snížení počtu požadovaných letounů, zvýšení rychlosti doručení a snížení nákladů.

Projektová skupina si dává za cíl především navrhnout několik možností ekonomického pronájmu a nákupu pro dané letouny a **zabezpečit úzkou spolupráci** se skupinou řešící strategickou leteckou přepravu v NATO.

4.2 Další konkrétní aktivity

Operační sekce GŠ (OS GŠ)

Pro EU je předpokládáno vyčlenění **lehkého záchranného a humanitárního odřadu** o síle do 30 osob a 10 ks techniky a materiálu. Tato jednotka je vyčleňována ze sil a prostředků záchranného praporu ze struktury velitelství Společných sil Olomouc. Zatím nejsou plánována konkrétní cvičení ani jiné akce vzájemné spolupráce. Odřad má charakter jednotky s lehkým záchranným materiálem určeným k detekci chemických toxických látek a radioaktivních látek, záchraně osob ze závalů a trosek a k poskytování humanitární pomoci (výstavbě nouzového ubytování pro evakuované osoby nebo utěnce).

Velitelství společných sil (VSpS)

Do současné doby se vzdušné síly (VzS) podílely na jednáních k problematice ČR–NATO –EU na úrovni velitelů vzdušných sil Evropy (EURAC), která se konají 2× ročně. Závěry těchto jednání doposud neřešily specifika dopadů vstupu ČR do EU na vzdušné síly.

Právní služba VSpS se podílela na zpracování memorand a dohod při společném výcviku se státy EU.

Sekce personální MO (SPers MO)

Vstup ČR do EU z hlediska právních dopadů na činnost ozbrojených sil ČR se především odrazí v nutných úpravách hlavního právního předpisu, kterým se řídí průběh služby vojáků z povolání (zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání). V rámci sblížení předpisů ČR s předpisy EU bylo nutné přistoupit k jeho úpravám. Zejména se jedná o zpracování směrnice ES č. 76/207/EC, o realizaci zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornou přípravu, služební povýšení a pracovní podmínky.

Vládou byl schválen zákon č. 218/2002 Sb., o službě státních zaměstnanců ve správních úřadech, který má významné dopady na část příslušníků rezortu MO.

Sekce velení a řízení GŠ (SVŘ GŠ)

SVŘ GŠ vydala stanovisko k návrhu koncepce zpracování dokumentů Evropské unie s variantními návrhy na možný způsob řešení v rezortu MO. Konkrétní způsob spojení pro neutajované i utajované informace bude nutno koordinovat s ostatními rezorty státní správy a bude záviset na množství přidělených finančních prostředků. Problematika komunikačních a informačních systémů ve vztahu k EU není zatím řešena a bude jedním z budoucích úkolů.

5. Stručné zhodnocení nejvýznamnějších akcí uskutečněných v rámci ESDP

5.1 Operace CONCORDIA

Nejvýznamnější vojenskou akcí EU za účasti dvou příslušníků AČR byla operace CONCORDIA na území bývalé Jugoslávské republiky Makedonie (FYROM). Operačním velitelem sil EUFOR, který zároveň odpovídal za koordinaci a součinnost operace EU se silami NATO, byl zástupce hlavního velitele spojeneckých ozbrojených sil v Evropě (DSACEUR). Výkonným orgánem pro zabezpečení součinnosti s JFHQ (AFSOUTH, Neapol) byl při tomto velitelství nově vytvořený EU CE (European Union Command Element). Náčelník štábu JFHQ byl zároveň NŠ EU CE (zdvojená funkce).

Velitelství operace (EU FHQ) dislokované ve Skopje pracovalo ve standardní organizační struktuře odpovídající operacím NATO. Při operační činnosti sil EUFOR i při činnosti a koordinaci práce všech sekcí velitelství byly v maximální možné míře používány standardní operační postupy NATO.

Hlavním úkolem sil EU (EUFOR) v této operaci bylo přispívat k úspěšné a úplné implementaci Rámcových mírových dohod z roku 2001.

Stručné zhodnocení operace CONCORDIA:

- a) Byla vůbec první vojenskou operací pod velením EU. Zároveň se stala první mezinárodní vojenskou operací na Balkáně, která byla po splnění operačního úkolu a dosažení hlavních plánovaných cílů na základě politického rozhodnutí ukončena.
- b) Může být považována za úspěšný test schopností EU spolupracovat s NATO na základě dohod Berlín+.
- c) V praxi se ukázalo, že pokud je dohoda Berlín+ funkční, není nutno mít zdvojené struktury v EU.
- d) Po konečném vyhodnocení a přijetí případných opatření se může stát novým modelem krizového řízení EU při její další možné angažovanosti na Balkáně (SFOR).
- e) Poutala zvýšenou pozornost vysokých politických představitelů EU i politických a vojenských představitelů jednotlivých účastnických států, stejně jako řady předních evropských sdělovacích prostředků.
- f) Účast ČR (AČR) v operaci plně korespondovala s úrovní účasti řady dalších srovnatelných evropských zemí.

5.2 CME/CMX 2003

Nejvýznamnější konkrétní akcí v oblasti mezinárodních konzultací a přípravy štábů, do které se AČR v souvislosti s ESDP zapojila, byla účast na procedurálním cvičení orgánů krizového řízení EU a NATO pro strategickou politicko-vojenskou úroveň CME/CMX 2003. Cvičení bylo připraveno společně Politicko-vojenskou skupinou EU (Politico/Military Group) a Pracovní skupinou Vojenského výboru EU (Military Com-

mittee Working Group), Mezinárodním štábem NATO (IS – International Staff) a Mezinárodním vojenským štábem NATO (IMS – International Military Staff).

Tématem cvičení bylo řešení krizové situace spojené s eskalací napětí a bezprostřední hrozbou válečného střetu, včetně možného použití chemických, či biologických zbraní. Cílem bylo procvičit činnost orgánů krizového řízení EU a NATO podle schválených a vyvíjených procedur v situaci, kdy jsou realizována opatření pro zabezpečení předpokládané mírové operace vedené EU s využitím sil a prostředků NATO.

Národní cíle cvičení

Částečně rozvinutým Společným operačním centrem MO (SOC MO):

- procvičit činnost při podpoře Krizového štábu MO (KŠ MO) při řešení krizové situace vojenského charakteru,
- prověřit předávání signálů, zpráv a hlášení,
- ověřit reálnost zpracovávaných stálých operačních postupů (metodik),
- zdokonalit příslušníky částečně rozvinutého SOC MO v přípravě podkladů pro realizaci procedur politického a politicko-vojenského rozhodování o formách a rozsahu účasti nasazení sil a prostředků v rámci předpokládané mírové operace,
- naplánovat vyslání jednotky předurčené do předpokládané mírové operace, včetně finančních kalkulací.

Na MO byl na základě rozhodnutí předsedy Ústředního krizového štábu aktivován zúžený KŠ MO za řízení náměstka ministra obrany a činnost zahájil i jeho podpůrný prvek – SOC MO.

SOC MO jako podpůrný prvek ÚKŠ a KŠ MO, působilo poprvé při cvičení tohoto druhu. Má v podmínkách rezortu obrany dominantní postavení a působí jako hlavní organizační prvek krizového řízení. Je vykonavatelem záměrů ÚKŠ a KŠ MO pro řešení možných krizových situací. Udržuje součinnost se všemi ústředními správními úřady (ÚSÚ) v rámci ČR a má přímou komunikační vazbu na úsek obranných poradců a vojenský úsek SM ČR při EU a stálé delegace ČR při NATO.

Činnost SOC MO spočívala v přípravě návrhů na vyslání jednotky AČR do předpokládané mírové operace v krizové oblasti (situace podle námětu byla k procvičení pouze v ČR).

Činnost v rámci cvičících orgánů EU byla ze strany MO zabezpečována pracovníky Stálé mise ČR při EU, směrem k Alianci pak byla národní stanoviska tlumočena cestou obranných poradců a vojenského úseku stálé delegace ČR při NATO.

Cvičení probíhalo za velmi nízké dynamiky a rozehraná operační situace nevytvářela tlak na rozhodovací procesy politických a vojenských orgánů EU a NATO tak, jak by tomu bylo za reálné situace. Přesto lze hodnotit, že cíle cvičení byly zúženým KŠ MO splněny.

6. Možnosti zapojení rezortu MO do ESDP v dalším období

V blízké budoucnosti se plánuje ukončení vojenské operace NATO v BaH a zahájení vojensko-policejní operace EU³ s konstatováním, že Aliance cíle stanovené pro vojenskou operaci v této zemi splnila a že další vojenská operace není potřebná. Proto EU nebude vést vojenskou, ale vojensko-policejní operaci. **ČR počítá s nabídnutím jednotky pro tuto operaci.**

V budoucnu nebude možné ignorovat snahu EU o vedení vojenských operací ani ze strany AČR. Rovněž nebude možné ignorovat ambice EU vybudovat vojenské uskupení v síle do 60 000 osob s pohotovostí do 60 dnů a s akčním rádiem do 4 000 km. Podobně jako jiné členské země, které jsou zároveň členy NATO a EU, i ČR bude muset nabízet do NATO i EU stejné jednotky.

V této souvislosti je možné navrhopvat obdobnou specializaci jako v NATO.

Již od roku 2002 probíhají diskuse k zmapování vojenských kapacit EU (Helsinki Force Goals) s cílem zmapovat schopnosti (kapacity), kterými EU zatím nedisponuje. EU dnes vyžaduje případ od případu chybějící schopnosti od NATO, hlavně od USA, protože samotné členské státy EU, které jsou zároveň členy NATO, tyto kapacity nemají. **Je předpoklad, že ČR bude do tohoto procesu v rámci mechanismu vývoje schopností zapojena (vyplnění jednotného dotazníku DPQ NATO–EU apod).**

V oblasti společného výcviku v ESDP může ČR nabídnout některé specifické schopnosti, kterými disponuje Ředitelství výcviku a doktrín:

- COE (Centre of Excellence), centrum odborné přípravy chemického vojska, které je schopno zabezpečit speciální a zdokonalovací přípravu specialistů chemického vojska a OPZHN armád států EU, NATO, PpP a dalších států, včetně výcviku se skutečnými bojovými chemickými látkami;
- Středisko mírových operací je schopno zabezpečit přípravu jednotlivců, například pozorovatelů OSN i jednotek, vysílaných do mírových operací. Tuto odbornou přípravu je schopno zabezpečit pro příslušníky AČR, EU, NATO, PpP a dalších států.

Spolupráce v oblasti obranného průmyslu s ostatními členskými zeměmi může vést po vstupu do EU ke snížení ekonomických nákladů a zvýšit kvalitu celého výrobního cyklu výzbroje. AČR by mohla efektivněji využívat rozpočtové prostředky a měla by možnost získat kvalitní vojenskou techniku, která v současné době rozhodným způsobem ovlivňuje vedení ozbrojeného zápasu. Nelze ovšem předpokládat, že by v budoucnu mohlo dojít ke snížení ceny investičních dodávek pro AČR. Tento fakt vyplývá ze skutečnosti, že ve výrobním procesu zbraní a zbraňových systémů jsou využívány drahé high technologie, které tak výrazně ovlivňují cenovou politiku těchto komodit.

Vstup do EU bude mít významné dopady na AČR i v oblastech, které nejsou bezprostředně spojeny s ESDP. Harmonizace legislativy po vstupu do EU (ekologické a hygienické předpisy a směrnice, změna sazeb DPH apod.) si vyžádají další náklady, které budou mít dopady na rozpočet AČR. V těchto oblastech si vstup ČR do EU vynutí plnění celé řady úkolů. I když tyto souvislosti nejsou dominantním předmětem kolokvia

musíme o nich hovořit⁴ a vnímat je jako limitující faktory ovlivňující míru našeho zapojení do ESDP.

Poznámky

¹ Podrobněji bude objasněno v dalších příspěvcích.

² EU si dala za cíl vybudovat do roku 2003 vojenské kapacity pro zvládání krizí a konfliktů v rozsahu 60 tisíc osob. V květnu 2003 vyhlásila již svou plnou operační schopnost, přičemž odstraňuje přetrvávající nedostatky ve specifických oblastech. Zároveň se rozhodla vybudovat nevojenské kapacity. Ty jsou již od ledna 2003 využívány v rámci policejní mise v Bosně a Hercegovině. Vojenské kapacity byly nasazeny od dubna do prosince 2003 v mírové misi v Bývalé jugoslávské republice Makedonii a od června do září 2003 v Demokratické republice Kongo. Ambicí EU je předcházet a zvládat krize a ozbrojené konflikty bez geografického omezení. EU za tímto účelem vypracovala Bezpečnostní strategii EU (prosinec 2003).

³ EUMC z vlastní iniciativy předloží PSC doporučení urychlit tvorbu generálního konceptu operace v generálním sekretariátu Rady EU tak, aby byl hotov v průběhu dubna a mohlo být v souladu s dohodou Berlín+ zahájeno plánování v SHAPE ve prospěch EU (závěry z jednání EUMC dne 4. 2. 2004).

⁴ Prezentace „Právní dopady vstupu ČR do EU na činnost OS ČR a realizaci obranné a bezpečnostní politiky státu“.